

Praćenje suđenja za ratne zločine - Jamstvo procesa suočavanja s prošlošću i održivosti pravosudnih reformi u Hrvatskoj

Osijek, Zagreb, 19. rujna 2013.

Dvotjedni izvještaj o suđenjima za ratne zločine

Nakon rasprave okrivljenik na sudskom hodniku nasrnuo na svjedoka

Na Županijskom sudu u Zagrebu 10. i 11. rujna nastavljena je glavna rasprava u kaznenom postupku protiv Velibora Šolaje, bivšeg pripadnika 9. gardijske brigade HV-a, optuženog da je tijekom Vojno-redarstvene akcije „Džep '93“ usmratio neidentificiranu žensku osobu starije životne dobi.

Svjedočeći 10. rujna Josip Kučić i Dragan Radoslav naveli su da je opt. Šolaja prije i tijekom akcije nosio pištolj. Ispred sudnice, neposredno po okončanju ročišta, optuženik se vidno uzrujan obrušio na svjedoka Dragana Radoslava. Supruga ga je bezuspješno pokušala u tome spriječiti. Optuženik je vikao na svjedoka, udario ga rukama i pritom ponavljao da tijekom akcije nije dužio pištolj. Pravosudni policajci su vidjeli što se događa, no nisu intervenirali. Na ročištu održanom dan potom predsjednik sudskog vijeća je zbog navedenog nasrtaja ukorio optuženog.

Osobno naoružanje optuženog *tempore criminis* važan je detalj, pogotovo imajući u vidu svjedočenja Damira Kulašića i Grozdana Vučka, dana ranije na glavnoj raspravi.

„Netko od mojih suboraca, ne znam mu ime, bacio je bombu u kuću u koju su netom prije ušle dvije žene starije životne dobi. Potom je jedna od njih izvedena van dok je za drugu utvrđeno da je mrtva. Vidio sam optuženog Velibora Šolaju da iz futrole za pojasom vadi pištolj „Luger“ i puca u staricu koja se trznula nakon što je bila pogođena. Bilo nas je oko 15 - 20, neposredno uz mene događaj su promatrali Damir Relić i Grozdan Vučak“, rekao je svjedok Kulašić.

„Na staricu su mogli pucati jedno vojnici koji su došli iza BOV-a, a među kojima je, mislim, bio i Velibor Šolaja“, rekao je svjedok Vučko te naveo da je ovaj u to vrijeme razmetljivo isticao posjedovanje pištolja marke „Luger“.

Suđenje u odsutnosti okrivljenog za usmrćenje dvoje i zlostavljanje više civilnih osoba

Na Županijskom sudu u Splitu 11. rujna započela je glavna rasprava u predmetu Bobana Arsića, optuženog za počinjenje ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Tereti ga se da je 12. siječnja 1992. u Drinovcima, zaseoku Bačići, kod Drniša, kao pripadnik srpskih postrojbi usmratio dvije civilne osobe – bračni par Matu i Mariju Bačić, te da je istog dana maltretirao i zastrašivao preostale civile u mjestu pa je tako tri civilne osobe postrojio uz jedan zid i iz automatske puške ispalio rafal metaka tek koji centimetar iznad njihovih glava.

Arsić je nedostupan hrvatskim pravosudnim tijelima. Za njim je raspisana međunarodna tjeratica, no nije pronađen na prijavljenom prebivalištu u Republici Srbiji, a niti u Bosni i Hercegovini.

Projekt je financiran u sklopu EIDHR programa Europske unije za Republiku Hrvatsku. Sadržaj izvještaja isključiva je odgovornost organizacija civilnog društva i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije.

Iako je upitna svrsishodnost suđenja u odsutnosti optuženih, u ovom su slučaju Županijski sud u Splitu i VSRH smatrali da težina kaznenog djela te interes javnosti i obitelji žrtava opravdava odluku da se, s obzirom na protek više od dva desetljeća od počinjenja djela, što prije okonča kazneni postupak i donese odluka o eventualnoj kaznenoj odgovornosti okrivljenog Arsića.

Optužnicu protiv Arsića je u travnju 1995. godine podiglo tužiteljstvo tzv. Republike Srpske Krajine. Usmrćenje spružnika Bačić i zastrašivanje civila tada su kvalificirana kao kaznena djela ubojstva i izazivanja opće opasnosti.

Novosti oko prijepora između Republike Hrvatske i Europske komisije u primjeni Europskog uhidbenog naloga

Krajem kolovoza premijer Milanović oštro je reagirao na izjavu glasnogovornice povjerenice EK za pravosuđe Viviane Reding, koja je rekla kako se nakon izmjena Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima sa državama članicama Europske unije “kriminalci osumnjičeni za ubojstva hrvatskih disidenata u drugim zemljama EU za vrijeme komunističkog režima, mogu nastaviti skrivati iza granica Hrvatske”. Istaknuo je da su neke države članice svojevremeno stavile vremenska ograničenja na provedbu EUN te je izrazio zabrinutost jer se EUN ne provodi jednako na čitavom području EU.

Ministar pravosuđa Miljenić u odgovoru Europskoj komisiji prihvatio je stav da je pitanje postavljanja vremenskog ograničenja trebalo, formalno, pokrenuti tijekom pristupnih pregovora, što nije učinjeno. Naveo je da će Vlada poduzeti mjere kako bi se sporni zakon uskladio s pravnom stečevinom prihvaćenom tijekom pregovora.

Potom je povjerenica za pravosuđe zatražila od Hrvatske da sporni zakon brzo i bezuvjetno izmijeni. Nakon što je Ministarstvo pravosuđa definiralo tijek izrade zakonskih izmjena, donošenja u Hrvatskom saboru te stupanja na snagu s danom 15. srpnja 2014., europska povjerenica za pravosuđe istaknula je kako obećanje da će izmjene stupiti na snagu sljedeće godine ne zadovoljava Komisiju te da je Hrvatska izigrala povjerenje ostalih država članica. Razmirice su nastavljene, a iz EK je u više navrata spomenuta mogućnost kažnjavanja Hrvatske. Naposljetku, dana 18. rujna Komisija je pokrenula pismene konzultacije sa zemljama članicama s prijedlogom sankcija protiv Hrvatske.

Stavovi o EUN i (ne)zastarijevanju političkih/teških ubojstava na domaćoj političkoj sceni

Tijekom skoro tromjesečne sage ozbiljna pitanja – o ograničenjima u primjeni EUN te eventualnim izmjenama Ustava ili zakona kako bi se od zastarjevanja izuzela kaznena djela ubojstava, koja iziskuju argumentiranu raspravu, na domaćoj su političkoj sceni svedena na niz stranačkih dnevnopolitičkih obračuna.

Javno mnijenje, a pogotovo oporba predvođena HDZ-om, tvrdila je da je zakon krajem lipnja izmijenjen kako bi se spriječilo izručenje Josipa Perkovića, bivšeg čelnika jugoslavenskih i hrvatskih tajnih službi kojeg se u Njemačkoj tereti za organiziranje ubojstva hrvatskog političkog emigranta Stjepana Đurekovića 1983. godine, te kako bi se onemogućilo procesuiranje političkih ubojstava iz tog vremena.

No premijer Milanović ustrajava na izmjeni Ustava kojom bi sva politička ubojstva bila izuzeta od zastare. Time demantira stav dobrog dijela javnosti i najveće oporbene stranke o motivima uvođenja vremenskog ograničenja u primjeni EUN. Braneći uvođenje vremenskog ograničenja, samo za djela počinjena nakon 7. kolovoza 2002. godine, predstavnici vlasti još su krajem lipnja isticali da je svrha ograničenja zaštita hrvatskih branitelja od eventualnih kaznenih progona u državama članicama EU koje primjenjuju načelo univerzalne jurisdikcije.

Predsjednik Josipović ističe da je hrvatsko društvo u poziciji da otvori pitanja vezana uz političke teme i zločine motivirane politikom. Zalaže se za kažnjavanje počinitelja bez obzira na političku pripadnost, uz jasne kriterije koji su jednaki prema svima. Dok se najveća oporbena stranka zalaže za izmjene Ustava kojima bi se od zastare izuzela samo politička ubojstva počinjena za vrijeme komunističke vlasti, predsjednik Josipović podržava izuzimanje od zastare svih teških ubojstava, uključujući i sva politička, neovisno o političkom sustavu za čijeg su vremena počinjena.

Odustanak Slobodne Dalmacije od zahtjeva za naknadom parničnih troškova – primjer Vladi RH

Slobodna Dalmacija odustat će od zahtjeva za naknadom parničnih troškova u iznosu od 14.760 kuna od Vjere Solar, koja je izgubila parnicu u kojoj je tužila Slobodnu Dalmaciju za naknadu štete zbog klevete, objavljivanjem teksta 1995. godine u tjedniku Nedjeljna Dalmacija u kojem su iznesene izjave tadašnjeg načelnika sisačke policijske uprave Vladimira Milankovića.¹

Tužbu za naknadu štete zbog klevete, objavljivanjem članka u kojemu su prenesene Milankovićeve izjave da je Vjerina ubijena kćerka Ljubica bila djevojka oficira KOS-a, za kojeg policija ima podatke da je počinio ratne zločine, da ima pit bulla dresiranog za ubijanje ljudi i podatke da je upravo on ubio Ljubicu jer je, prema svjedočanstvima njegovih bivših djevojaka, bio nasilna osoba, Vjera Solar je podnijela protiv Slobodne Dalmacije i Republike Hrvatske (Ministarstva unutarnjih poslova) kako bi upoznala širu javnost i navela odgovorne u institucijama da se sisačka ubojstava istraže i procesuiraju te ukazala na nedopustivo ponašanje policijskih čelnika koji, umjesto istraživanja zločina, u medijima iznose netočnosti o privatnim životima žrtava i nanose boli članovima njihovih obitelji. No sudovi su njene tužbene zahtjeve odbili, dodatno je obvezavši na plaćanja parničnih troškova – Slobodnoj Dalmaciji 14.760,00 kuna, a Republici Hrvatskoj 11.975,00 kuna.

Zbog nepostupanja sisačke policije i državnog odvjetništva, Vjera Solar je podigla i tužbu protiv države radi naknade nematerijalne štete zbog duševnih boli uzrokovanih smrću kćerke. Zahtjev je također odbijen, uz dužnost plaćanja parničnog troška u iznosu od 8.580,00 kuna.

Vjera Solar još uvijek nije doznala okolnosti usmrćenja svoje kćerke. Živi sama, od skromne mirovine. Republika Hrvatska još uvijek nije otpisala svoja potraživanja prema njoj. Naprotiv, Općinsko državno odvjetništvo u Sisku je 26. srpnja 2013. godine Općinskom sudu u Sisku uputilo prijedlog za ovrhu na mirovini Vjere Solar, radi naplate parničnog troška u iznosu od 4.290,00 kuna (polovina iznosa od 8.580,00 kuna) te zateznih kamata.

Nakon više razgovora predstavnika *Documente* s čelnicima Europapress Holdinga i Slobodne Dalmacije, nakon početnog odbijanja molbe da odustanu od zahtjeva za ovrhom, čelnici Slobodne Dalmacije uvidjeli su da je tužba bila jedini način da očajna majka pokuša spriječiti iznošenje neistina te potakne institucije da procesuiraju počinitelje ubojstava u Sisku.

Postupak Slobodne Dalmacije trebala bi slijediti Vlada RH i napokon otpisati dugove brojnim članovima obitelji ubijenih koji su izgubili parnice u kojima su od RH tražili naknadu nematerijalne štete zbog smrti svojih bližnjih. Neshvatljiva je bezosjećajnost prema članovima obitelji osoba koje su usmrćene u još uvijek neprocesuiranim zločinima.

¹ Protiv Milankovića se, uz Dragu Bošnjaka, od 2011. godine na Županijskom sudu u Osijeku vodi kazneni postupak za ratni zločin zbog likvidacija 24-ero građana Siska.

